

Lieve gemeente,

Als mens kunnen we enkele weken zonder eten, enkele dagen zonder water en een paar ogenblikken zonder lucht.

Maar we kunnen nooit zonder hoop.

Ons leven is meer dan ademen, eten, drinken en werken.

Ons leven heeft veel meer aspecten: het bestaat uit dingen doen en andere dingen nalaten, uit succes hebben en tegenslag, uit gezelschap hebben en ontmoetingen.

Aan dat laatste ontbreekt het momenteel helaas.

Maar we hebben hoop dat er nu toch binnen afzienbare tijd meer mogelijk zal zijn.

En we kunnen niet zonder hoop in ons leven.

Hoop gaat over verwachting, iets om naar uit te zien, licht zien in de duisternis.

Het woord hoop komt heel vaak voor in de Bijbel.

Het gaat dan over het aanwakkeren van hoop of het kwijt zijn van de hoop.

We hebben enkele gedeeltes gelezen uit het tweede gedeelte van het boek Jesaja.

Het gaat over een profeet die leefde in de tijd van de Babylonische Ballingschap, zo'n 550 jaar voor Christus.

De tweede Jesaja wordt hij wel genoemd, omdat hij veel later leefde dan de Jesaja uit de eerste hoofdstukken.

In die tijd zonder hoop en zonder perspectief kondigt hij de bevrijding aan van het volk en de terugkeer naar Jeruzalem.

Hij heeft het over de Dienstknecht des Heren.

Wie is die dienstknecht?

En welke rol vervult hij in het boek Jesaja?

In vier stukjes tekst, die elk de vorm van een lied hebben, wordt deze figuur, deze dienstknecht, voor ons beschreven.

Hij heeft een tweevoudige opdracht.

Hij is toegerust om de mensen het recht te openbaren en om de stammen van Jakob op te richten.

Wie het ook mag zijn, het is in ieder geval een profeet met messiaanse trekken.

Geen wonder dat de volgelingen van Jezus van Nazareth meenden dat hij deze dienstknecht wel moest zijn.

Want in de tijd van de evangelieschrijvers, de 1^e eeuw na Chr., was het heel gebruikelijk om te zeggen dat Bijbelteksten van toepassing waren op de eigen tijd en de eigen omstandigheden.

In tijden van rampspoed, wanneer de toekomst van Israël op het spel stond, zoals na de verwoesting van Jeruzalem en van de tempel in het jaar 70 toen de evangeliën geschreven werden, in die tijden werd altijd uitgekeken naar de vervulling van de Bijbel en de komst van de Messias.

We moeten alleen goed bedenken dat de dichter van de liederen van Jesaja Jezus niet kende en dus niet over hem schreef.

Andersom kenden de volgelingen van Jezus wél de liederen over deze dienstknecht en vonden die absoluut op Jezus slaan.

Wat de schrijver, deze tweede Jesaja, met deze teksten tegen zijn tijdgenoten wilde zeggen was dat de ballingen terug mochten keren naar het eigen land en dat ook moesten doen.

Wat was er gebeurd?

De Israëlieten waren in ballingschap.

Een groot deel van het volk was door de Babylonische koning Nebukadnezar weggevoerd naar Babel.

Maar nu was er een nieuw bewind.

Er was een nieuwe wereldmacht opgestaan.

Babel en Babylonië waren vernietigd en nu was de koning van Perzië, Kores aan de macht gekomen.

En zijn politiek bestond eruit dat alle weggevoerde volken mochten terugkeren naar hun land van herkomst.

Er was zelfs sprake van enige autonomie.

Kores meende op die manier meer stabiliteit in zijn rijk te kunnen krijgen wanneer de mensen weer in hun eigen omgeving woonden.

De ballingen uit Juda kunnen dus terug naar hun eigen plek.

Alleen de meesten willen niet.

Zij hebben een bestaan opgebouwd op hun nieuwe plek en hun kinderen hebben geen notie van dat vreemde, onbekende land waar hun ouders vandaan kwamen.

Tegen deze onwil en berusting komt deze tweede Jesaja in verzet en hij verkondigt een soort Zionisme: Jullie moeten terug.

Jullie moeten niet hier blijven, maar terugkeren naar het land van herkomst.

En die dienstknecht moet daarbij helpen.

Hoe moet die dienstknecht dat doen?

Niet door als een Mozes met veel uiterlijk machtsvertoon voor zijn volk uit te trekken, maar door naast de mensen te gaan staan.

Door hen te troosten en te bemoedigen.

Daarom begint dit deel van Jesaja's profetie ook met de woorden:

Troost, troost mijn volk.

Het betekent troost voor de mensen in ballingschap die zich daar voelen als tot slaaf gemaakten.

Want in de toekomst zal het anders zijn.

Er is een nieuw begin mogelijk.

Dat is wat profeten doen: zij klagen het onrecht aan en vervolgens geven zij weer hoop.

Hoop voor mensen die het niet meer zien zitten en die vaak niet in staat zijn om nog een verandering in hun situatie aan te brengen.

En met die hoop brengen zij troost.

Tegen het niet meer zien zitten, benadrukken zij de mogelijkheid van een nieuw begin.

Een nieuw begin dat geschonken wordt.

Ook als er in een situatie geen hoop en geen houvast meer lijkt te zijn.

Troost die wij bijvoorbeeld kunnen putten uit datgene dat ons leven draaglijk maakt.

Uit de mensen om ons heen, uit de muziek of uit de natuur.

Troost is datgene dat ons laat beseffen dat we niet alleen zijn en dat we niet voor niets bestaan.

Ik moest ook denken aan Psalm 8: Heer onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde.

4 Zie ik de hemel, het werk van uw vingers,

de maan en de sterren door u daar bevestigd,

5 wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt,

het mensenkind dat u naar hem omziet?

De Psalm spreekt over ontzag en verwondering over de Schepping.

En dit gevoel hier deel van uit te mogen maken, dat kan troost geven.

En we kunnen ook troost vinden wanneer er iemand naast ons staat die meeleeft en ons begrijpt.

Zo wordt dan ook die dienstknecht van God beschreven.

Als iemand die naast de mensen staat, hen begrijpt en met hen meelijdt.

Jesaja beschrijft hem als de lijdende dienstknecht.

Juist dit deel is in het Nieuwe Testament en in de latere christelijke exegeese en theologie vaak aangehaald om mee naar Jezus te verwijzen.

Omdat Jezus zo herkend werd hierin.

Voor de profeet Jesaja gold dit allemaal niet.

Het lijkt alsof er hier voor hem een kantelpunt is en er een omslag plaats vindt in zijn ideeën wat een goede profeet zou moeten zijn.

Eerst was de dienstknecht nog iemand die de mensen opriep om hem te volgen naar het beloofde land.

Een voortrekker, een leider zoals Mozes die zijn volk door de woestijn naar het beloofde land leidde.

Maar nu de uittocht problematisch verloopt, nu blijken de moeilijkheden van het leven zich op te stapelen en blijkt het allemaal veel lastiger en weerbarstiger te zijn dan aanvankelijk gedacht.

Nu is er een ander soort profeet nodig.

Iemand die bij de mensen is, hen ondersteunt en troost.

Iemand die met hen meeleeft en meelijdt in alles wat mensen in het leven te verduren krijgen.

En geeft dat niet de meeste troost, wanneer er een mens naast je staat?

Jesaja beschrijft deze andere dienstknecht zo:

'Hij was een mens die het lijden kende

En met ziekte vertrouwd was.'

Een mens zoals andere mensen.

Zoals ook Jezus dat was.

Vandaar dat ze hem in deze beschrijving herkend hebben.

Hoop en troost.

We hebben het weer zo hard nodig.

En het zit 'm in kleine dingen:

Een mooie wandeling door een herfstbos, in de auto naar mooie muziek luisteren die je ontroert, een telefoontje van een bekende, simpele dingen die helpen om ons leven weer hoop te geven.

Vaak zijn het geen grote dingen, maar bescheiden, kleine gebaren, waar we allemaal wel wat mee kunnen.

Maar er zijn ook dingen die gebeuren waaruit geen enkele hoop geput kan worden.

Die hopeloos zijn.

Geliefden die we kwijt zijn, een dierbare die ernstig ziek is, een baan die we hebben verloren, onze gezondheid die achteruit gaat.

Aan welk sprankje hoop kunnen we ons dan nog vastklampen in zo'n situatie?

Vaak zijn het juist dan die kleine simpele dingen die ons toch op de been houden.

Want Hoop (met een hoofdletter) blijft dan toch de enige drijfveer.

Hoop die een anker is voor onze ziel, en die van buiten de horizon komt.

En ook als de zon niet meer schijnt, dan kunnen we nog altijd schijnen voor elkaar.

Zo kunnen we voor elkaar de hoop zijn, van mens tot mens.

Amen